

Ing. Martina Ďurišová – Trenčiansky vzdelávací servis
Inovecká 1140/22, 911 01 Trenčín
e-mail: tvs.md@post.sk, martina.durisova@post.sk, miroslavduris@zoznam.sk
www.seminare.weebly.com

Autor príručky: Ing. Miroslav Ďuriš

Slobodný prístup k informáciám

(k stavu právnych predpisov k 1. 11. 2021)

UKÁŽKA

Trenčín, január 2022 (1. vydanie)

Každý kto si zakúpil túto príručku od vydavateľa Ing. Martiny Ďurišovej – Trenčiansky vzdelávací servis, alebo od autora Ing. Miroslava Ďuriša v elektronickej podobe alebo na CD nosiči, má súhlas autora na vytlačenie 1 výtlačku pre vlastnú potrebu a jedno zálohovanie jej obsahu vo svojom osobnom počítači. Iné kopírovanie alebo verejné používanie tejto príručky bez súhlasu autora je porušením autorských práv aj platných zákonov. Ďakujem za rešpektovanie tohto upozornenia.

Vyhlásenie:

Príklady a vzory uvádzané v tejto príručke sú vymyslené a ich podobnosť so skutočnými osobami a prípadmi je čisto náhodná.

Príručka obsahuje fotografie publikované na internetovej stránke www.pexels.com s licenciou na voľné použitie na komerčné aj nekomerčné ciele, vrátane ich úpravy a ďalšieho šírenia.

	Obsah	Strana
1.	Úvod	4
1.1	Prečo som vytvoril túto príručku a čo v nej nájdete?	4
1.2	Z ktorých právnych predpisov vyplýva právo na informácie?	6
1.3	Môžu iné zákony upravovať informačné povinnosti inak, než infozákon?	8
2.	Čo všetko je možné považovať za informáciu?	11
3.	Aké sú základné spôsoby poskytnutia informácií?	12
4.	Kto všetko si môže uplatniť právo na slobodný prístup k informáciám?	13
5.	Je možné robiť si obrazový a zvukový záznam z nejakej udalosti?	14
6.	Komu zákon ukladá povinnosť sprístupňovať informácie?	16
7.	Ktoré subjekty nemajú zákonnú povinnosť sprístupniť informácie?	18
8.	Povinne zverejňované informácie	18
8.1	Ktoré základné informácie o povinnej osobe ukladá zákon zverejniť?	19
8.2	Ktoré sú povinne zverejňované informácie o majetkových transferoch?	23
8.3	Ktoré sú povinne zverejňované zmluvy a ktoré zmluvy sa nezverejňujú?	23
8.4	Ktoré sú povinne zverejňované údaje o objednávkach a faktúrach?	28
9.	Sprístupňovanie informácií na základe individuálnej žiadosti	29
9.1	Akou formou je možné požiadať o prístup k informáciám?	31
9.2	Aké náležitosti má žiadosť o informácie?	31
9.3	Vzory žiadostí o informáciu	32
9.4	Ako naložiť s neúplnou infožiadosťou?	36
9.5	Vzory výzvy na doplnenie žiadosti o informáciu	37
9.6	Ako naložiť s infožiadosťou doručенou nesprávnej povinnej osobe?	40
9.7	Vzor postúpenia infožiadosti príslušnej povinnej osobe	40
9.8	Aké sú spôsoby sprístupnenia informácie?	42
9.9	Ako sprístupniť informácie osobám so zmyslovým postihnutím?	43
9.10	Aké sú lehoty na vybavenie infožiadosti?	45
9.11	Vzory predĺženia lehoty na vybavenie žiadostí o informáciu	46
9.12	Aké poplatky je možné účtovať v súvislosti so sprístupnením informácie?	49
9.13	Vzor predbežného oznámenia o poplatku za sprístupnenie informácie	51
10.	Akými spôsobmi je možné vybaviť infožiadosť?	54
10.1	Vzory vybavenia žiadosti o informáciu	57
10.2	Existuje povinnosť na požiadanie informáciu vyrábať alebo prerábať?	64
10.3	Vzor návrhu sprístupnenia informácie inou formou, než bola požadovaná	65
11.	Ktoré informácie nemožno sprístupniť a ako ich chrániť?	66
11.1	Ktoré sú utajované skutočnosti?	66
11.2	Kedy je nutné chrániť osobné údaje a v ktorých prípadoch nie?	68
11.3	Čo je a čo nie je obchodné tajomstvo?	71
11.4	Ktoré ďalšie informácie nemožno sprístupniť?	73
11.5	Vzory rozhodnutí o úplnom alebo čiastočnom nesprístupnení informácie	74
12.	Ako sa možno brániť proti nesprístupneniu informácie?	84
12.1	Aký je postup pri odvolaní proti nesprístupneniu informácie?	84
12.2	Aké sú opatrenia proti nečinnosti povinnej osoby?	87
12.3	Vzory odvolania proti nesprístupneniu informácie	88
13.	Aké sú osobitosti sprístupnenia informácií na opakované použitie?	93
14.	Aké sú sankcie za porušenie povinností pri poskytovaní informácií?	100
15.	Ako sa brániť proti zneužívaniu práva na informácie?	101
16.	Slovo na záver, užitočné internetové stránky, použitá literatúra.	104

1. Úvod

Dnes sme už zvyknutí na to, že na niekoľko kliknutí myšou si zistíme informácie o nehnuteľnostiach z katastra, vieme si veľmi rýchlo nájsť, čo potrebujeme v živnostenskom, či obchodnom registri, v mapových portáloch, nájdeme kontakty na úrad, zistíme, kedy sú úradné hodiny, čo je potrebné k našej žiadosti, aké sú možnosti dopravného spojenia,... Skrátka, vieme sa rýchlo dostať i informáciám najrôznejšieho druhu. To, aké máme možnosti prístupu k informáciám dnes, je výsledkom dlhého procesu.

Pre väčšinu totalitných štátov je typické upieranie práva na informácie pre svojich občanov. Kto napr. z občanov Severnej Kórey si trúfne dožadovať sa nejakej informácie na úrade? V novembri 1989 som bol študentom prvého ročníka na vysokej škole a to obdobie si živo pamätám aj po 32 rokoch. Keď vtedy vyšli tisícky ľudí do ulíc a volali po spoločenskej zmene, jednou z prvých a zásadných požiadaviek bolo právo na slobodný prístup k informáciám – ku skutočným, úplným a pravdivým informáciám. Tí, ktorí boli vtedy pri moci a informácie mali, ich často zatajovali, skresľovali, či nahrádzali propagandou. Mnohí si iste pamätáme situáciu, keď v roku 1986 vybuchla jadrová elektráreň v Černobyle, no štátna moc túto udalosť najprv dlho tajila, potom zľahčovala jej dopad a nakoniec neurobila takmer nič pre ochranu zdravia vlastných občanov. Všemocná cenzúra tlače, informácií, médií, skresľovanie oficiálnych štatistík, neochota, či strach úradov poskytnúť informácie, bola bežnou súčasťou nášho života. Aká to bola zmena, keď zamestnanci oficiálnych médií po niekoľkých dňoch váhania prekonalí vlastný strach z následkov zverejnenia pravdy a začali informovať verejnosť o tom, čo sa naozaj deje. Boj o pravdu, spravodlivosť, bezpečnosť, zdravší, či lepší život, je veľa krát aj bojom o získanie a šírenie pravdivých informácií. Jedným z prvých dôsledkov spoločenskej zmeny boli aj zmeny v ústave, v zákonoch a v právnych predpisoch, ktoré nám dali právo na slobodný prístup k informáciám. Napriek tomu, že nás dnes zavaluje skôr nadbytok informácií, že je často problém v tom množstve rozlíšiť pravdu od lži, som vďačný Bohu za to, že nastala takáto spoločenská zmena a právo na informácie je dnes v našej krajine všeobecne uznávané.

1.1 Prečo som vytvoril túto príručku a čo v nej nájdete?

Posedné dve desaťročia pracujem v štátnej správe na úseku ochrany prírody a krajiny. Pri práci sa stretávam s rôznymi požiadavkami na informácie a jednak sám potrebujem získať informácie rôzneho druhu. Poznám to teda z oboch strán. Po tom ako som publikoval niekoľko odborných príručiek venovaných najmä oblasti ochrany a krajiny, či vedenia správneho konania orgánmi verejnej správy, rozhodol som sa tiež pre vytvorenie príručky venovanej slobodnému prístupu k informáciám. Bol by som rád, keby pomohla zamestnancom orgánov verejnej správy, no aj samotným žiadateľom o informácie. Budem sa snažiť, aby bola táto príručka čo najviac jednoduchá, všeobecne zrozumiteľná a pokiaľ možno praktická. Povinné osoby, ktoré majú zákonnú povinnosť sprístupniť informácie, iste ocenia, keď budú vedieť, kde sú ich hranice – čo musia, čo naopak nemusia alebo nesmú, pokiaľ ide o poskytovanie informácií. Slobodný prístup k informáciám je niekedy v strete záujmov s právom na ochranu osobných údajov, či s povinnosťou chrániť niektoré informácie pred ich zneužitím.

Uvediem jeden príklad, ako som sa učil na vlastných chybách:

V začiatkoch mojej práce v na úrade životného prostredia, keď ešte zákon o slobodnom prístupe k informáciám nebol až tak veľmi v povedomí verejnosti alebo aj samotných úradov, mi volal na úrad človek, ktorý sa dožadoval sprístupniť elektronicky na e-mail jedno rozhodnutie nášho úradu. Jednalo sa o rozhodnutie, ktorým bola istej právnickej osobe priznaná náhrada za obmedzenie bežného obhospodarovania lesného pozemku v prírodnej rezervácii z dôvodu ochrany prírody. Žiadateľ sa dovoľával toho, že sa zaujíma o ochranu prírody a ako občan má tiež právo vedieť, ako bolo naložené s peniazmi zo štátneho rozpočtu. Zdalo sa mi nepatričné sprístupňovať takýto druh rozhodnutia osobe, ktorá nemala žiaden priamy vzťah ani k dotknutému pozemku, ani k dotknutej prírodnej rezervácii, ani k dotknutému správne konaniu, ani k oprávnenej osobe, ktorej bola priznaná a vyplatená náhrada. Okrem toho sa mi zdalo nesprávne sprístupniť rozhodnutie, v ktorom bolo číslo účtu oprávnenej osoby, suma priznanej náhrady, osobné údaje štatutárov, citácie zo znaleckého posudku atď. Výsledkom bolo, že som žiadateľa telefonicky odbil, že na také rozhodnutie nemá nárok. Konzultoval som tú vec so svojou vedúcou, ktorá mala tiež ten názor, že uvedené rozhodnutie netreba takémuto žiadateľovi sprístupňovať, čo ma len utvrdilo v nesprávnom postupe.

Keď sa pozriem na ten prípad pri mojej dnešnej znalosti práva na prístup k informáciám, tak som vtedy porušil všetky ústavné aj zákonné práva na informácie. Žiadateľ mal jednoznačne právo na sprístupnenie uvedeného rozhodnutia a nebol žiaden zákonný dôvod toto právo obmedziť. Okrem toho samotné rozhodnutie neobsahovalo prakticky žiadne osobné údaje, nakoľko účastník konania bol právnickou osobou, neobsahovalo ani bankové tajomstvo, lebo číslo účtu právnickej osoby nie je bankovým tajomstvom, nebol ani dôvod utajiť výšku sumy, ktorá bola priznaná ako náhrada oprávnenej osobe, nakoľko sa jednalo o financie zo štátneho rozpočtu priznané na základe zákonného nároku. Keby rozhodnutie aj obsahovalo takéto chránené skutočnosti, dali sa vyčieniť, či vybieliť. Žiadateľ o informáciu nemal žiadnu zákonnú povinnosť preukazovať voj vzťah k predmetu požadovanej informácie. Ako občan mal na ňu jednoducho nárok. Navrhnutý spôsob sprístupnenia informácie – elektronicky na e-mail bol technicky vykonateľný, spôsob podania žiadosti – teda telefonicky bol úplne v súlade so zákonom. Mal som od neho vypýtať len meno, priezvisko, adresu bydliska a e-mailovú adresu a požadované rozhodnutie som mu mal zaslať zoskenované e-mailom. Tým, že som žiadosť zamietol len telefonicky, nemal žiadateľ ani možnosť sa odvolať. Mohol sa odvolať nanajvýš proti fiktívnemu rozhodnutiu o nesprístupnení informácie, ale o takej možnosti asi nevedel a ja som ho nepoučil. Tiež by ťažko dokazoval, že vôbec volal.

Z neskoršieho vývoja veci vyplynulo, že žiadateľ si nakoniec uvedené rozhodnutie na základe zákona o slobodnom prístupe k informáciám vyžiadal od inej povinnej osoby, ktorá mala uvedené rozhodnutie v dispozícii (dostala ho od nás na vedomie). Podal potom oprávnený podnet na inšpekciu životného prostredia na vlastníka lesného pozemku, ktorý, ako neskôr vyplynulo nedodržel podmienky uvedeného rozhodnutia a v prírodnej rezervácii s bezzásahovým režimom vykonal hospodársky zásah (i keď zrejme len omylom a neúmyselne, lebo sa jednalo o zásah z ktorého nemohol mať žiaden finančný prospech). Vlastník pozemku musel zaplatiť pokutu za správny delikt. Následne som musel viesť aj správne konanie o vrátení pomernej časti finančnej náhrady. Túto vlastník pozemku aj vrátil. Ak by som bol na začiatku trochu počúval žiadateľa o informáciu a jeho oprávnené dôvody, mohol som túto dohru ušetriť aj sebe a nášmu úradu, aj vlastníkovi pozemku. V dobe keď žiadateľ o informáciu volal, nebol ešte žiaden hospodársky zásah vykonaný, len sa o ňom dotýčny žiadateľ o informáciu dozvedel, že sa plánuje. Sprístupnenie informácie mohlo byť na prospech veci a porušeniu podmienok rozhodnutia sa dalo predísť jedným telefonátom.

Z vyššie uvedeného som sa naučil, že každú žiadosť o informáciu treba brať vážne a vybaviť ju zákonným spôsobom.

Spomeniem však aj to, že orgány verejnej moci sa niekedy stretávajú aj so zneužívaním práva na informácie. Niektorí žiadatelia ich vedia priam šikanovať a zavalit činnosťou, ktorá im potom berie čas a kapacitu vykonávať ďalšie úlohy, pre ktoré boli zriadené. Nie vždy je jednoduché vyhovieť žiadosti o sprístupnenie informácie.

Uvediem príklad:

Predstavte si, že napr. nejaké občianske združenie podá podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám na Ministerstve dopravy a výstavby SR žiadosť o sprístupnenie kompletne všetkých právoplatných rozhodnutí k dopravným stavbám, vrátane úplných spisov a všetkej projektovej dokumentácie napr. od roku 1979 a bude ju požadovať zaslať v zákonnej a – dňovej lehote v elektronickej podobe. V praxi by to mohlo znamenať stráviť stovky hodín skenovaním dokumentov a technickej dokumentácie v najrôznejších veľkostiach a formátoch, pričom má úrad v dispozícii možno maximálne skener s formátom A3. Okrem toho by to mohlo znamenať všetky rozhodnutia a dokumenty v spisoch preštudovať a urobiť opatrenia na ochranu osobných údajov, autorských práv, atď. Problém bude aj samotné zaslanie takého veľkého množstva dát v elektronickej podobe žiadateľovi. Požiadavka na jej sprístupnenie je pritom celkom legitímna a zo strany žiadateľa vôbec nemusí ísť o šikanu. Možno len chce urobiť nejakú rozsiahlu štúdiu vplyvu dopravných stavieb rôzneho druhu na životné prostredie, na ľudské zdravie alebo analýzu efektívnosti využitia prostriedkov zo štátneho rozpočtu a pod. K tomuto príkladu a možnostiam riešenia takej alebo podobnej žiadosti o sprístupnenie informácií sa ešte v tejto príručke vrátim.

Čo nájdete v tejto príručke?

Ako ste si mohli všimnúť už z obsahu, túto príručku som zostavil, ako odpovede na otázky, ktoré vznikajú pri uplatňovaní práva na slobodný prístup k informáciám. Odkazujem sa pritom prirodzene na súvisiace ustanovenia platných právnych predpisov. Tam, kde je to vhodné, som odpovede doplnil o praktické príklady, ktoré názorne objasňujú rozoberaný problém. Táto príručka tiež obsahuje jednoduché vzory niektorých písomných podaní žiadateľov o informácie a vzory niektorých úkonov povinnej osoby pri vybavovaní infožiadosti. V kapitolách 1.2 a 1.3 uvádzam použité právne predpisy súvisiace so slobodným prístupom k informáciám. Fotografie použité v tejto príručke sú len ilustračné – aby neobsahovala len suchý text. V závere je uvedená použitá literatúra a užitočné internetové stránky. Prílohou elektronickej príručky sú úplné znenia súvisiacich právnych predpisov v znení platnom a účinnom k 1. 11. 2021.

1.2 Z ktorých právnych predpisov vyplýva právo na informácie?

Základy práva na informácie sú položené v Ústave Slovenskej republiky, teda v ústavnom zákone č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej používam len skratku „Ústava SR“). Podľa čl. 26 ods. (1) až (5) Ústavy SR: „Sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené. ... Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. ... Cenzúra sa zakazuje. ... právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti. ... Orgány verejnej moci majú povinnosť primeraným spôsobom

poskytovať informácie o svojej činnosti v štátnom jazyku. Podmienky a spôsob vykonania ustanoví zákon.“ Osobitné právo na informácie o životnom prostredí vyplýva z čl. 45 Ústavy SR: „Každý má právo na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia a o príčinách a následkoch tohto stavu.“

Niektoré povinnosti poskytovať informácie o použití verejných financií vyplývajú z čl. 55a Ústavy SR: „Slovenská republika chráni dlhodobú udržateľnosť svojho hospodárenia, ktoré sa zakladá na transparentnosti a efektívnosti vynakladania verejných prostriedkov.“ Prakticky je toto ustanovenie potom upravené zákonmi a aplikované verejnoprávnymi inštitúciami pri povinnom zverejňovaní zmlúv v centrálnom registri zmlúv, zverejňovaní majetkových transferov, či zverejňovaní údajov o objednávkach a faktúrach.

Ústava SR však upravuje aj niektoré iné základné práva, ktorými môže byť dotknuté alebo do určitej miery aj obmedzené právo na informácie. Napr. v čl. 22 ods. (1) a (2) Ústavy SR je ustanovené: „Listové tajomstvo, tajomstvo dopravovaných správ a iných písomností a ochrana osobných údajov sa zaručujú. Nikto nesmie porušiť listové tajomstvo ani tajomstvo iných písomností a záznamov, či už uchovávaných v súkromí, alebo zasielaných poštou, alebo iným spôsobom; výnimkou sú prípady, ktoré ustanoví zákon. Rovnako sa zaručuje tajomstvo správ podávaných telefónom, telegrafom alebo iným podobným zariadením.“ Ochrana týchto práv a súvisiace obmedzenie práva na informácie je potom upravené napr. v zákone o ochrane osobných údajov, v telekomunikačnom zákone a v ďalších.

Základným zákonom, ktorý upravuje právo na slobodný prístup k informáciám je zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám v znení neskorších predpisov (ďalej budem používať väčšinou len skratku „infozákon“ alebo „zákon o slobodnom prístupe k informáciám“). Infozákon vychádza z princípu, že všetko, čo nie je tajné, je verejné. Tento zákon nadobudol účinnosť 1. 1. 2001. Od tej doby bol 17 krát novelizovaný. V tejto príručke sa budem zaoberať jeho znením účinným od 1. 11. 2021. Súvisia s ním tiež niektoré vykonávacie právne predpisy: Vyhláška Ministerstva financií SR č. 481/2000 Z. z. o podrobnostiach úhrady nákladov za prístupnenie informácií a tiež nariadenie vlády SR č. 498/2011, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o zverejňovaní zmlúv v Centrálnom registri zmlúv a náležitosti informácie o uzatvorení zmluvy. Vo vzťahu k slobodnému prístupu k informáciám budem v tejto príručke častejšie spomínať zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane osobných údajov“) a tiež zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“).

Je potrebné uviesť, že právo na informácie nie je upravené len infozákonom, no aj mnohými osobitnými právnymi predpismi. V niektorých prípadoch osobitné právne predpisy právo na informácie vyplývajúce z infozákona ešte rozširujú alebo naopak zužujú, ukladajú informačné povinnosti orgánom verejnej moci, či inak upravujú postup pri zverejňovaní a poskytovaní informácií. Mnohé z nich nadobudli účinnosť skôr než infozákon. Ako príklady takýchto zákonov som už spomenul správny poriadok, ďalej spomeniem zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (ďalej len „stavebný zákon“), zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí v znení neskorších predpisov (ďalej používam len skratku „zákon o životnom prostredí“), zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej používam len skratku „zákon EIA“), zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane prírody a krajiny“).

Niektoré informačné povinnosti uvedené v zákone EIA, či v zákone o ochrane prírody a krajiny vyplývajú z medzinárodnej zmluvy podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy SR, ktorá má prednosť pred zákonmi (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 43/2006 Z. z. o pristúpení Slovenskej republiky k Dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia – ďalej uvádzam len skratku „Aarhuský dohovor“). V tejto súvislosti by bolo možné spomenúť aj mnohé iné právne predpisy, z ktorých vyplývajú práva na informácie, resp. informačné povinnosti napr. katastrálny zákon, živnostenský zákon, školský zákon, atď. Bližšie sa informačným povinnostiam vyplývajúcim z osobitných právnych predpisov venujem v nasledujúcej kapitole 1.3, alebo ich uvádzam, ako príklady v iných kapitolách tejto príručky. Sankcie za porušenie práva na slobodný prístup k informáciám alebo súvisiacich povinností sú uvedené v samotnom infozákon, no aj v zákone č. 372/1990 Z. z. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o priestupkoch“), v prípade trestného činu v súvislosti s informáciami je to zákon č. 300/2005 Z. z. trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „trestný zákon“). Oblasťou sankcií sa zaoberám v kapitolách 14. tejto príručky.

1.3 Môžu iné zákony upravovať informačné práva a povinnosti inak, než infozákon?

Zákon o slobodnom prístupe k informáciám nevyklučuje to, že iné osobitné právne predpisy upravujú právo na prístup k informáciám alebo informačné povinnosti iným spôsobom alebo v inom rozsahu. Osobitné právne predpisy právo na informácie, resp. informačnú povinnosť povinnej osoby buď ešte rozširujú, alebo naopak zužujú. Podobne, ako je to v správnom konaní, aj v prípade infozákona má osobitný (špeciálny) právny predpis (napr. stavebný zákon, zákon EIA, zákon o ochrane prírody a krajiny a pod.) prednosť pred všeobecným právnym predpisom, ktorým je v tomto prípade infozákon. Vyplýva to z § 22 ods. 1 infozákona, podľa ktorého „ak nie je v tomto zákone ustanovené inak, použijú sa na konanie podľa tohto zákona všeobecné predpisy o správnom konaní“, teda zákona o správnom konaní (ďalej len „správny poriadok“). Správny poriadok ustanovuje v § 1 ods. 1, že správny poriadok „sa vzťahuje na konanie, ..., ak osobitný zákon neustanovuje inak.“

Samotný **správny poriadok** dáva účastníkom konania a zúčastneným osobám rozsiahle práva na informácie v súvislosti s prebiehajúcim správnym konaním a zároveň ukladá informačné povinnosti správne orgánu. Podľa § 3 ods. 6 správneho poriadku sú správne orgány povinné na úradnej tabuli správneho orgánu, na svojom webovom sídle, ak ho majú zriadené alebo aj iným vhodným spôsobom zrozumiteľne a včas informovať verejnosť o začatí, uskutočňovaní a o skončení konania vo veciach, ktoré sú predmetom záujmu verejnosti alebo o ktorých to ustanovuje osobitný zákon. Pritom sú povinné ochraňovať práva a právom chránené záujmy účastníkov konania a iných osôb (týka sa to napr. ochrany osobných údajov). Úradná tabuľa správneho orgánu musí byť nepretržite prístupná verejnosti (teda 24 hodín denne, 7 dní v týždni, bez obmedzenia prístupu, t.j. úradná tabuľa správneho orgánu nemôže byť nikde na chodbe uzavretej budovy, či zavretá za plotom alebo neosvetlená v noci). Tieto ustanovenia správneho poriadku o informovaní verejnosti o prebiehajúcich správnych konaniach sa častú využívajú pri vedení správnych konaní v oblasti životného prostredia.

Elektronická úradna tabuľa

Ktoré správne konania sú predmetom záujmu verejnosti? Určite sem patria schvaľovanie územnoplánovacej dokumentácie, územné a stavebné konania, ktoré sa týkajú verejnoprospešných stavieb, konania ktoré sa týkajú životných podmienok obyvateľov, kvality životného prostredia, dopravy, usporiadania vlastníckych vzťahov k pozemkom (*napr. pozemkové úpravy*), ťažby nerastných surovín v blízkosti zastavaného územia obce a pod. Niektoré osobitné predpisy (*napr. stavebný zákon, zákon o ochrane prírody a krajiny, zákon o pozemkových úpravách, zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie,...*) vyslovene ukladajú v niektorých prípadoch správny orgánom povinnosť zverejňovať na svojej úradnej tabuli, resp. na internete informácie o začatých správnych konaniach. Pokiaľ túto povinnosť neustanovuje osobitný zákon, je na úvahe správneho orgánu, ktoré konania by mohli byť predmetom záujmu verejnosti a ktoré uvedenými spôsobmi zverejní. Tým sa právo na informácie v správnom poriadku nekončí.

Ďalším ustanovením správneho poriadku upravujúcim informačné práva a povinnosti je napr. právo na nazeranie do spisov. Právo nazerania do spisov je inštitút, ktorým sa uplatňujú základné pravidlá konania uvedené v § 3 ods. 2 správneho poriadku o súčinnosti správneho orgánu s účastníkmi konania, zúčastnenými osobami a inými osobami, ktorých sa konanie týka. Ustanovenia § 23 správneho poriadku bližšie upravujú nazeranie do spisov. K nazeraniu do spisov patrí aj robenie si výpisov, odpisov a kópií zo spisu. Podľa § 23 ods. 1 a 2 správneho poriadku majú právo nazerať do spisov: účastníci konania, zúčastnené osoby, iné osoby, ak preukážu odôvodnenosť svojej požiadavky a správny orgán im to povolí, správny orgán je tiež povinný umožniť nazerať do spisov verejnému ochrancovi práv, komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím v súvislosti s výkonom ich pôsobnosti. Správny poriadok ďalej napr. v § 33 ods. 2 ustanovuje právo pre účastníkov konania a zúčastnené osoby, aby sa mohli oboznámiť s podkladmi rozhodnutia pred jeho vydaním a právo vyjadriť sa k nim. Nakoľko však okrem správneho poriadku platí aj zákon o slobodnom prístupe k informáciám, správny orgán je povinný poskytnúť informáciu (*včítane kópií*) zo spisu prakticky každému, kto o to požiada. Podľa § 3 ods. 3 infozákona, informácie sa sprístupňujú bez preukázania právneho alebo iného dôvodu alebo záujmu, pre ktorý sa informácia požaduje.

Príkladom zákona, ktorý ukladá orgánom verejnej moci povinnosť informovať verejnosť aj nad rámec infozákona, je napr. **zákon o životnom prostredí**. V tomto sú osobitné ustanovenia o informáciách o životnom prostredí. Informačná povinnosť voči verejnosti je tu v § 33a ods. 1 až 3 uložená napr. aj fyzickej osobe oprávnenej na podnikanie alebo právnickej osobe, ktorá je podľa osobitných predpisov alebo rozhodnutí vydaných na ich základe povinná merať množstvo určeného druhu vypúšťanej látky (*emisie*) do ovzdušia alebo do vôd alebo sledovať iný vplyv ňou prevádzkovaného zariadenia na životné prostredie, je povinná zverejňovať výsledky týchto meraní a sledovaní vo všeobecne zrozumiteľnej forme a na všeobecne ľahko prístupnom mieste (*informovať sú povinní najmenej raz mesačne a namerané hodnoty zrozumiteľne porovnať s limitnými hodnotami*).

Povinnosť neodkladne informovať verejnosť má aj fyzická osoba oprávnená na podnikanie alebo právnická osoba, ktorá spôsobila vážne ohrozenie alebo poškodenie životného prostredia najmä v dôsledku prevádzkovej nehody (*havárie*), požiaru alebo dopravnej nehody. ... Forma a rozsah informovania verejnosti musia zodpovedať druhu, vážnosti a rozsahu ohrozenia alebo poškodenia životného prostredia a možnostiam povinnej osoby. Osobitný zákon teda môže rozšíriť okruh povinných osôb oproti infozákonu.

Zákon č. 205/2004 Z. z. o zhromažďovaní, uchovávaní a šírení informácií o životnom prostredí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov napr. ukladá orgánom verejnej správy, no aj ďalším fyzickým a právnickým osobám (*ktoré plnia úlohy verejnej správy vrátane odborných povinností, činností alebo služieb týkajúcich sa životného prostredia*) zverejňovať informácie o životnom prostredí a ak si túto povinnosť neplnia, môže im Slovenská inšpekcia životného prostredia uložiť pokutu (*až do 16500,- euro*).

Ďalším príkladom je **zákon o ochrane prírody a krajiny**. Podľa § 82 ods. 3, 6, a 7 zákona o ochrane prírody a krajiny sú orgány ochrany prírody (*teda napr. aj obce*) povinné zverejňovať na svojej internetovej stránke informácie o všetkých začatých správnych konaniach, v ktorých môžu byť dotknuté záujmy chránené zákonom o ochrane prírody a krajiny. Združenia s právnou subjektivitou, ktoré majú vo svojich stanovách, ako predmet činnosti ochranu prírody a krajiny a spĺňajú podmienky podľa uvedeného zákona majú následne možnosť prihlásiť sa v stanovenej lehote (*min. 5 pracovných dní*) za účastníka správneho konania a tým získať aj práva na informácie, či nazeranie do spisov a oboznámenie s podkladmi rozhodnutia, ako má ktorýkoľvek iný účastník správneho konania. Tieto ustanovenia boli doplnené do zákona o ochrane prírody a krajiny na základe pristúpenia Slovenskej republiky k **Aarhuskému dohovoru** o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia. Následne po pristúpení k tomuto dohovoru SR upravila informačné práva a povinnosti aj vo viacerých iných osobitných právnych predpisoch. Napr. všetky zásadné dokumenty v rámci konania o posudzovaní vplyvov na životné prostredie podľa **zákona EIA** bývajú zverejňované centrálné na internetovej stránke www.enviroportal.sk, kde sa s nimi môže verejnosť oboznámiť, prihlásiť sa do procesu posudzovania, podávať svoje pripomienky a atď. Podobné povinnosti o zverejňovaní informácií o začatých a prebiehajúcich správnych konaniach sa stali súčasťou mnohých ďalších osobitných právnych predpisov, napr. **stavebného zákona** (*najmä v časti územných konaní*), **zákona o lesoch**, **zákona o vodách**, atď. **Školský zákon** napr. ukladá školám povinnosť zverejňovať každoročne správu o výsledkoch výchovnovzdelávacej činnosti. Iné informačné povinnosti ukladá **tlačový zákon**, iné **katastrálny zákon** atď.

Z týchto príkladov je vidno, že osobitný zákon môže uložiť nejakú informačnú povinnosť aj fyzickým a právnickým osobám, ktoré by inak podľa všeobecného právneho predpisu – teda infozákona, takúto povinnosť nemali.

2. Čo všetko je možné považovať za informáciu?

Zákon o slobodnom prístupe k informáciám prekvapivo neobsahuje presnú definíciu toho, čo je informácia. Dá sa však povedať, že informácia, je akýkoľvek poznatok, údaj, správa, dáta, či myšlienka, ktorú je možné zachytiť zmyslami, nejakým spôsobom zaznamenať, odovzdať a šíriť ďalej. Napovedá tomu napr. čl. 26 ods. (2) Ústavy SR „...Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie...“, alebo ustanovenie o nazeraní do spisov podľa § 23 ods. 1 správneho poriadku „Účastníci konania a ich zástupcovia a zúčastnené osoby majú právo nazeráť do spisov, robiť si z nich výpisy, odpisy a dostať kópie spisov...“ Informácia môže mať podobu listiny, zvukovej nahrávky, videozáznamu, dátového súboru, fotografie, mapy, projektu, nákresu, ústneho vyjadrenia. Je to teda prakticky, čokoľvek, čo sa dá vnímať zmyslami, zaznamenať, odovzdať (sprístupniť) a šíriť ďalej. Podľa § 4 ods. 4 infozákona „sprievodnou informáciou je informácia, ktorá úzko súvisí s požadovanou informáciou, najmä informácia o jej existencii, pôvode, počte, dôvode odmietnutia sprístupniť informáciu, o dobe, počas ktorej odmietnutie sprístupnenia informácie trvá, a kedy bude opätovne preskúmaný.“

Za informáciu je možné považovať aj celý záznam alebo dokument, nielen údaje, ktoré sú v ňom obsiahnuté. Existujú rozsudky súdov, ktoré dali za pravdu žiadateľovi, ktorý požadoval kompletnú kópiu nejakého dokumentu, nielen výpisu z neho, ktorý mu bol ochotný poskytnúť orgán verejnej moci. Napovedajú tomu aj ustanovenia § 5 infozákona, ktoré ukladajú orgánom verejnej moci povinne zverejňovať niektoré celé dokumenty, zápisnice, zmluvy..., nielen výpisy z nich. Z ustanovení § 9 ods. 1 infozákona vyplýva, že informáciou je aj písomnosť, podobizeň, obrazová snímka a obrazový, či zvukový záznam (*teda napr. aj zápisnica, či nahrávka z obecného zastupiteľstva*). Podobne tomu napovedá aj § 16 ods. 1 infozákona, podľa ktorého: „Informácie sa sprístupňujú najmä ústne, nahliadnutím do spisu vrátane možnosti vyhotoviť si odpis alebo výpis, odkopírovaním informácií na technický nosič dát, sprístupnením kópií predlôh s požadovanými informáciami, telefonicky, faxom, poštou, elektronickou poštou.“

Požadovaná informácia sa nemusí týkať len rozhodovacej činnosti povinnej osoby. Môže sa týkať aj jej bežnej prevádzkovej činnosti, ak ju má v dispozícii. *Napr. niekoho by mohli zaujímať koľko kilometrov najazdili služobné vozidlá okresného súdu a za minulý rok a akú majú spotrebu pohonných hmôt.*

Ide napríklad o informácie, ktoré povinná osoba pri svojej činnosti používa alebo s ktorými narába. Nejde len o tie informácie, ktoré povinná osoba sama vytvorila, ale aj o tie, ktoré jej boli poskytnuté (napr. inými fyzickými alebo právnickými osobami, či orgánmi verejnej moci.) Nie je podstatné, že nejde priamo o informácie o predmete činnosti samotnej povinnej osoby. Povinná osoba je povinná sprístupňovať nielen informácie, ktoré má skutočne k dispozícii, ale aj tie informácie, ktoré podľa právnych predpisov k dispozícii má mať. Ak ich v rozpore s platnými právnymi predpismi k dispozícii nemá, mala by ich doplniť a sprístupniť žiadateľovi o informácie.

Príklad:

Ak by napr. stavebný úrad tvrdil žiadateľovi o informáciu, že nemá v dispozícii nejaké stavebné povolenie, ktoré sám vydal, s odôvodnením, že sa spis stratil, je povinný chýbajúcu informáciu doplniť a sprístupniť.

Povinnosť sprístupňovať informácie sa vzťahuje aj na informácie vytvorené pred účinnosťou zákona o slobode informácií, príp. pred účinnosťou novely zákona, ktorá rozšírila právo na prístup k informáciám.

3. Aké sú základné spôsoby poskytnutia informácií?

Zverejnenie: Môže sa jednať o zverejnenie na internetovej stránke povinnej osoby, na elektronickej úradnej tabuli, či vo verejne dostupnom registri, v zbierke zákonov, vo vestníku vlády, v obchodnom vestníku, v centrálnom registri zmlúv. Tento spôsob umožňuje prístup neobmedzeného okruhu osôb po dobu 24 hodín denne, 7 dní v týždni. No informáciu možno zverejniť aj na klasickej úradnej tabuli, na digitálnej tabuli, v tlačenej médiu a pod. Pri zverejnení je potrebné vedieť, že sa jedná o spôsob poskytnutia informácie bez toho, aby o ňu niekto žiadal. Podľa § 4 ods. 2 infozákona „hromadným prístupom k informáciám je prístup neobmedzeného okruhu žiadateľov pomocou telekomunikačného zariadenia, najmä prostredníctvom siete internetu.“ Podľa § 4 ods. 3 infozákona „zverejnenou informáciou je informácia, ktorú môže každý opakovane vyhľadávať a získavať, najmä informácia publikovaná v tlači alebo vydaná na inom hmotnom nosiči dát umožňujúcom zápis a uchovanie informácie, alebo vystavená na úradnej tabuli s možnosťou voľného prístupu, alebo sprístupnená pomocou zariadenia umožňujúceho hromadný prístup, alebo umiestnená vo verejnej knižnici.“

Sprístupnenie: Jedná sa o poskytnutie informácie formou odpovede na základe individuálnej žiadosti (viac o tejto téme píšem v kapitole 10), spôsobom, aký žiadateľ požaduje, alebo na akom sa dohodne s osobou povinnou poskytnúť informáciu. Informácia môže byť sprístupnená napr. ústne (pri telefonicknej, alebo osobnej žiadosti), v listinnej podobe (poštou, či osobným prevzatím), do elektronickej úradnej schránky, e-mailom, faxom, na elektronickej nosiči dát (napr. na USB kľúči, na dátovej karte, na CD alebo DVD nosiči) cez elektronickej úschovňu, umožnením nahliadnutia (napr. do spisu, do projektovej dokumentácie), umožnením robenia si výpisov, odpisov, kópií, umožnením nahrávania zvukového, či obrazového záznamu a pod. Za osobitný spôsob sprístupnenia informácie na základe žiadosti možno považovať poskytnutie informácií pre opakované použitie. Podľa §

21d infozákona „Povinná osoba je povinná sprístupniť informácie na účely opakovaného použitia na základe žiadosti. Informácie na účel opakovaného použitia môže povinná osoba zverejniť aj bez žiadosti.“ Jedná sa napr. o kontinuálne poskytovanie dát konkrétnemu žiadateľovi – pravidelné poskytovanie určitého druhu informácií, ktoré ešte len vzniknú (*väčšinou opakovane*) v budúcnosti. Použité môžu byť na iný účel, než boli vytvorené. Najčastejšie sa jedná o ich použitie na podnikateľské účely – tzv. ekonomické právo na informácie. Príkladom by bolo, keby nejaká firma mala záujem pravidelne dostávať nejaké informácie od Štatistického úradu SR, alebo meteorologické informácie od Slovenského hydrometeorologického ústavu a pod. Viac o tejto téme píšem v kapitolách 9 a 13.

Robenie si vlastného zvukového alebo obrazového záznamu z priebehu nejakej udalosti. Aj tento spôsob je možné považovať za získavanie a zaznamenávanie informácií. Nespadá ani pod povinné zverejňovanie, ani pod sprístupnenie informácií na žiadosť, či na opakované použitie, ale samotný subjekt, ktorý má záujem o prístup k informáciám si chce zaznamenať na zvukový alebo obrazový nosič priebeh nejakej udalosti (*napr. v súvislosti s výkonom verejnej moci*). tejto otázke sa viac venujem v kapitole 5.

4. Kto všetko si môže uplatniť právo na slobodný prístup k informáciám?

Podľa čl. 26 Ústavy SR má „každý“ právo na informácie. Ústava SR nestanovuje žiadne špeciálne požiadavky na osobu oprávnenú vyhľadávať informácie. Infozákon ešte spresňuje, že právo na informácie majú nielen fyzické osoby, no aj právnické osoby. Podľa § 4 ods. 1 infozákona žiadateľom je fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá požiada o sprístupnenie informácie. O informáciu teda môže žiadať nielen fyzická osoba, ale aj fyzická osoba – podnikateľ, obchodná spoločnosť, pozemkové spoločenstvo, družstvo, občianske združenie, obec, verejnoprávny inštitúcia, spolok, atď. Právo na informácie nie je obmedzené len na občanov SR, týka sa aj cudzincov, či právnických osôb so sídlom v zahraničí. Podľa čl. 52 ods. 2 Ústavy SR cudzinci požívajú v Slovenskej republike základné ľudské práva a slobody zaručené touto ústavou, ak nie sú výslovne priznané iba občanom. Právo na slobodný prístup k informáciám majú aj neplnoleté osoby (*o informáciu môže žiadať napr. aj dieťa, či stredoškolač – potrebuje napr. podklady na nejakú školskú prácu, či referát, alebo sa chce dozvedieť informácie bez toho, aby o tom vedeli jeho zákonní zástupcovia*). Právo na informácie sa týka tiež osôb vo väzbe alebo vo výkone trestu (*takéto osoby sa bežne dožadujú informácií od súdov, či od úradov*). Z práva na informácie nie sú vyňaté ani osoby pozbavené spôsobilosti na právne úkony (*tiež sa stáva, že takéto osoby požadujú informácie od rôznych verejných inštitúcií*).

Príklad:

Mám príbuzného ktorý bol po dobu viac, ako 25 rokov súdom zbavený spôsobilosti na právne úkony. To mu nebránilo, aby písal na súdy a na úrady, ktoré mu trezplivo a korektne odpovedali, až nakoniec dosiahol vrátenie svojprávnosti. Mnohé veci v živote nezvláda tak, ako bežný človek, ale to neznamená, že nemá právo na informácie.

Infozákon osobitne rieši sprístupnenie informácií pre osoby so zmyslovým postihnutím. Podľa § 4 ods. 5 infozákona osoba so zmyslovým postihnutím je osoba

nevidiaca, slabozraká, nepočujúca alebo nedoslýchavá, ktorá má preto obmedzenú schopnosť pri dorozumievaní.

Ten, kto žiada o informáciu, nemusí nijakým spôsobom preukazovať odôvodnenie svojej požiadavky (hoci nejaký dôvod vždy má). Podľa § 3 ods. 3 infozákona „informácie sa sprístupňujú bez preukázania právneho alebo iného dôvodu alebo záujmu, pre ktorý sa informácia požaduje“. Povinná osoba nie je oprávnená skúmať, na aký účel niekto požaduje informáciu, resp. môže sa na to spýtať, no žiadateľ na to nemusí odpovedať. Z uvedeného vyplýva aj to, že žiadateľ nemusí byť účastníkom konania, ani nemusí mať žiadnu zjavnú väzbu k povinnej osobe, k informácii, ktorú požaduje, či k miestu, ktorého sa informácia týka.

Príklad:

Prečo by obyvateľ Trenčianskeho Jastrabia nemohol chcieť vedieť, aký plat má primátor Sobraniec alebo koľko financií vynaložila na opravu miestnych komunikácií obec Kamenica nad Cirochou, či žiadať o nahliadnutie do projektovej dokumentácie tunela Branisko? Nie je na to žiaden zákonný dôvod, aj keby sme si mysleli, že na také informácie nemá nárok alebo, že sú pre neho zbytočné.

5. Je možné robiť si obrazový a zvukový záznam z nejakej udalosti?

Orgány verejnej správy sa niekedy musia zaoberať otázkou, či si môže ktokoľvek robiť zvukový alebo obrazový záznam (napr. na diktafón, na kameru, na mobil) z priebehu nejakého úkonu alebo jednania orgánu verejnej moci (napr. z policajnej cestnej kontroly, z ústneho pojednávania a miestnej obhliadky v rámci správneho konania, zo zasadnutia obecného zastupiteľstva, z priebehu pojednávania o prejednaní priestupku a pod.)

Samotný infozákon priamo neupravuje tento spôsob získavania a zaznamenávania informácií. Treba však vychádzať z toho, že Ústava SR v čl. 26 ods. (1) jednak zaručuje právo na informácie a jednak zaručuje, že každý má právo vyhľadávať informácie: „Sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.“ ... „Každý má právo ... slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie...“

Znamená to, že každý si smie nahrávať a natáčať a rozširovať čokoľvek?

V zásade áno, pokiaľ toto právo nie je obmedzené nejakým zákonom. Podľa čl. 26 ods. (4) Ústavy SR totiž možno toto právo obmedziť zákonom. „Slobodu prejavu a právo

KONIEC UKÁŽKY